

SĄDOWE POSTĘPOWANIE EGZEKUCYJNE W SPRAWACH CYWILNYCH

Andrzej Marciniak

BIBLIOTEKA SĄDOWA

SĄDOWE POSTĘPOWANIE EGZEKUCYJNE W SPRAWACH CYWILNYCH

Andrzej Marciniak

BIBLIOTEKA SĄDOWA

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 23 kwietnia 2019 r.

Recenzent

Prof. dr hab. Tadeusz Ereciński

Wydawca

Agata Jędrasik

Redaktor prowadzący

Joanna Ołówek

Opracowanie redakcyjne

Dagmara Wachna

Projekt okładek serii

Wojtek Kwiecień-Janikowski, Przemek Dębowski

Łamanie

Fotoedytor

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2019

ISBN 978-83-8160-609-7

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	13
---------------------	----

Przedmowa	17
-----------------	----

Część pierwsza Zagadnienia ogólne

Rozdział 1

Uwagi wstępne	21
1.1. Pojęcie i cel egzekucji oraz postępowania egzekucyjnego	21
1.2. Egzekucja a państwo	26
1.3. Rodzaje egzekucji i postępowania egzekucyjnego	31
1.4. Postępowanie egzekucyjne a postępowanie cywilne rozpoznawcze	35
1.5. Zasady postępowania egzekucyjnego	40
1.5.1. Uwagi wstępne	40
1.5.2. Zasada dyspozycyjności	42
1.5.3. Zasada formalizmu postępowania	44
1.5.4. Inne zasady	46
1.6. Pozaegzekucyjne tryby zaspokojenia wierzyciela	60
1.7. Jurysdykcja krajowa w postępowaniu egzekucyjnym	63

Rozdział 2

Źródła sądowego prawa egzekucyjnego	68
2.1. Źródła prawa egzekucyjnego	68
2.2. Problem kodyfikacji prawa postępowania egzekucyjnego	73
2.3. Literatura prawa egzekucyjnego	75

Rozdział 3

Stosunek sądowego postępowania egzekucyjnego do innych postępowań	79
3.1. Stosunek sądowego postępowania egzekucyjnego do postępowania egzekucyjnego w administracji	79

3.2. Stosunek sądowego postępowania egzekucyjnego do postępowania upadłościowego	82
3.3. Stosunek sądowego postępowania egzekucyjnego do postępowania restrukturyzacyjnego	87
3.4. Stosunek sądowego postępowania egzekucyjnego do postępowania karnego wykonawczego	93

Rozdział 4

Podmioty postępowania egzekucyjnego	98
4.1. Uwagi wprowadzające	98
4.2. Organy egzekucyjne	101
4.2.1. Rodzaje i właściwość organów egzekucyjnych	101
4.2.2. Wyłączenie sędziego i komornika sądowego	108
4.2.3. Sąd rejonowy jako sąd egzekucyjny	108
4.2.4. Nadzór sądu rejonowego nad czynnościami komornika	110
4.2.5. Nadzór administracyjny i samorządowy nad komornikiem	113
4.2.6. Odpowiedzialność odszkodowawcza i dyscyplinarna komornika ...	115
4.2.7. Inne organy postępowania egzekucyjnego	119
4.3. Uczestnicy właściwego postępowania egzekucyjnego	122
4.3.1. Strony	122
4.3.2. Zdolność sądowa, zdolność procesowa i legitymacja procesowa ...	125
4.3.3. Współuczestnictwo	128
4.3.4. Inni uczestnicy	129
4.3.5. Pełnomocnictwo w postępowaniu egzekucyjnym	131

Rozdział 5

Czynności postępowania egzekucyjnego	133
5.1. Pojęcie, rodzaje i ogólna charakterystyka	133
5.2. Pojęcie i system środków przymusu	136

Rozdział 6

Koszty postępowania egzekucyjnego	153
6.1. Pojęcie i rodzaje kosztów postępowania egzekucyjnego	153
6.2. Funkcje kosztów postępowania egzekucyjnego	162
6.3. Zwolnienie od kosztów sądowych i komorniczych oraz obniżenie opłaty komorniczej	165
6.4. Zasady zwrotu kosztów postępowania egzekucyjnego	168
6.5. Czasowy zasięg mocy obowiązującej ustawy o kosztach komorniczych ...	171

Rozdział 7

Podstawy egzekucji	174
7.1. Uwagi wstępne	174
7.2. Tytuły egzekucyjne	177

7.3. Klauzula wykonalności	187
7.3.1. Pojęcie i ogólna charakterystyka klauzuli wykonalności	187
7.3.2. Nadanie klauzuli wykonalności krajowym tytułom egzekucyjnym	189
7.4. Wydanie dalszego i ponownego tytułu wykonawczego	203
7.5. Tytuły wykonawcze szczególne	206
7.6. Europejskie tytuły wykonawcze	214
7.6.1. Rodzaje. Ogólna charakterystyka	214
7.6.2. Dostosowanie europejskiego tytułu wykonawczego	218
7.6.3. Odmowa wykonania europejskiego tytułu wykonawczego	220
7.7. Europejskie zaświadczenia, wyciągi i stwierdzenia sądu polskiego	223
7.7.1. Uwagi ogólne	223
7.7.2. Zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego	224
7.7.3. Stwierdzenie wykonalności europejskiego nakazu zapłaty	229
7.7.4. Zaświadczenie dotyczące orzeczenia wydanego w europejskim postępowaniu w sprawach drobnych roszczeń	230
7.7.5. Zaświadczenia dotyczące orzeczeń, ugód i innych tytułów egzekucyjnych w sprawach cywilnych i handlowych	231
7.7.6. Wyciągi z orzeczeń, ugód i innych tytułów egzekucyjnych w sprawach alimentacyjnych	233
7.7.7. Zaświadczenia dotyczące orzeczeń obejmujących środki ochrony w sprawach cywilnych	234

Rozdział 8

Środki zaskarżenia	237
8.1. Pojęcie i systematyka środków zaskarżenia	237
8.2. Zażalenie	238
8.3. Skarga na czynności komornika i skarga na postanowienie referendarza sądowego	244
8.3.1. Skarga na czynności komornika	244
8.3.2. Skarga na postanowienie referendarza sądowego	250
8.4. Zarzuty przeciwko planowi podziału sumy uzyskanej z egzekucji	252
8.5. Skarga na plan podziału sumy uzyskanej z egzekucji przez zarząd przymusowy	254
8.6. Skarga kasacyjna i skarga o wznowienie postępowania	255
8.7. Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia	256
8.8. Skarga na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki	256

Rozdział 9

Wszczęcie egzekucji i dalsze czynności egzekucyjne	259
9.1. Wszczęcie egzekucji	259

9.2. Dalsze czynności egzekucyjne	271
9.3. Zbieg egzekucji i zabezpieczenia roszczeń	277
9.3.1. Uwagi wstępne	277
9.3.2. Zbieg egzekucji sądowej i administracyjnej	279
9.3.3. Zbieg egzekucji sądowych	282
9.3.4. Zbieg egzekucji i zabezpieczenia roszczeń	283

Rozdział 10

Zawieszenie, ograniczenie i umorzenie postępowania egzekucyjnego	287
10.1. Uwagi wstępne	287
10.2. Zawieszenie postępowania egzekucyjnego	288
10.3. Wstrzymanie czynności egzekucyjnych i egzekucji	294
10.4. Ograniczenie postępowania egzekucyjnego do środków zabezpieczających	296
10.5. Umorzenie postępowania egzekucyjnego	299

Rozdział 11

Ograniczenia egzekucji	304
11.1. Uwagi ogólne	304
11.2. Ograniczenia egzekucji o charakterze podmiotowym	304
11.3. Ograniczenia egzekucji o charakterze przedmiotowym	305

Rozdział 12

Powództwa przeciwegzekucyjne	314
12.1. Uwagi wstępne	314
12.2. Powództwo opozycyjne	316
12.2.1. Rodzaje powództw opozycyjnych	316
12.2.2. Powództwo o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności ...	316
12.2.3. Powództwo o ustalenie nieistnienia należności	322
12.2.4. Powództwo o ustalenie utraty wykonalności tytułu egzekucyjnego i wykonawczego	323
12.2.5. Powództwo o umorzenie sądowego albo administracyjnego postępowania egzekucyjnego	323
12.3. Powództwo ekscydencyjne albo interwencyjne	324

Część druga

Egzekucja świadczeń pieniężnych

Rozdział 13

Egzekucja z ruchomości	333
13.1. Uwagi wstępne	333
13.2. Zajęcie ruchomości	334
13.3. Dozór zajętych ruchomości	338

13.4. Sprzedaż	340
13.5. Sprzedaż w drodze licytacji elektronicznej	347

Rozdział 14

Egzekucja z wynagrodzenia za pracę	351
14.1. Uwagi wstępne	351
14.2. Zajęcie wynagrodzenia za pracę	353
14.3. Skutki zajęcia	354
14.4. Dalsze czynności egzekucyjne	357

Rozdział 15

Egzekucja z rachunków bankowych	359
15.1. Uwagi wstępne	359
15.2. Egzekucja z rachunku zwykłego	361
15.3. Egzekucja z rachunku wspólnego	364
15.4. Egzekucja z rachunku, na który wystawiono dowód imienny	366

Rozdział 16

Egzekucja z innych wierzytelności	368
16.1. Pojęcie innych wierzytelności	368
16.2. Ogólna charakterystyka egzekucji z innych wierzytelności	369
16.3. Zajęcie wierzytelności	370
16.4. Realizacja zajętej wierzytelności	374

Rozdział 17

Egzekucja z innych praw majątkowych	377
17.1. Pojęcie innych praw majątkowych	377
17.2. Uwagi ogólne o egzekucji z innych praw majątkowych	378
17.3. Zajęcie innego prawa majątkowego	379
17.4. Realizacja zajęcia	383
17.5. Egzekucja z instrumentów finansowych	384

Rozdział 18

Wyjawienie majątku	387
18.1. Uwagi wprowadzające	387
18.2. Przesłanki wyjawienia majątku	388
18.3. Przebieg postępowania	389
18.4. Przedmiotowy zasięg mocy obowiązującej przepisów o wyjawieniu majątku	393

Rozdział 19

Egzekucja z nieruchomości	395
19.1. Uwagi wstępne	395

19.2. Zwykła egzekucja z nieruchomości	398
19.2.1. Uwagi ogólne	398
19.2.2. Zajęcie	399
19.2.3. Opis i oszacowanie	406
19.2.4. Licytacja	409
19.2.5. Przybicie	417
19.2.6. Przesądzenie własności	419
19.2.7. Przedmiotowy zasięg mocy obowiązującej przepisów o egzekucji z nieruchomości	421
19.3. Egzekucja z ułamkowej części nieruchomości	422
19.4. Egzekucja z użytkowania wieczystego	423
19.5. Uproszczona egzekucja z nieruchomości	424
19.6. Egzekucja ze statków morskich	426
19.7. Egzekucja ze spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu oraz z miejsc postojowych w garażach wielostanowiskowych i garaży wolnostojących	428
19.8. Egzekucja z lokali stanowiących odrębne nieruchomości	429

Rozdział 20

Podział sumy uzyskanej z egzekucji	430
20.1. Plan podziału sumy uzyskanej z egzekucji	430
20.1.1. Uwagi ogólne	430
20.1.2. Zasada uprzywilejowania	432
20.1.3. Zasada równorzędności	438
20.2. Postępowanie podziałowe	440
20.2.1. Wszczęcie postępowania	440
20.2.2. Uczestnicy postępowania	441
20.2.3. Plan podziału	442
20.2.4. Wykonanie planu podziału	445

Część trzecia **Szczególne rodzaje egzekucji**

Rozdział 21

Egzekucja świadczeń niepieniężnych	449
21.1. Uwagi wstępne	449
21.2. Egzekucja wydania rzeczy ruchomej	449
21.3. Egzekucja wydania nieruchomości, statku albo opróżnienia pomieszczenia	452
21.4. Egzekucja wykonania czynności, którą za dłużnika może wykonać także inna osoba	455

21.5. Egzekucja wykonania czynności, której za dłużnika nie może wykonać inna osoba	457
21.6. Egzekucja zaniechania pewnej czynności lub nieprzeszkadzania czynności wierzyciela	461

Rozdział 22

Egzekucja z udziałem Skarbu Państwa, Narodowego Banku Polskiego

i przedsiębiorców	463
22.1. Egzekucja z udziałem Skarbu Państwa	463
22.2. Egzekucja z udziałem Narodowego Banku Polskiego	466
22.3. Egzekucja z udziałem przedsiębiorców	467
22.3.1. Uwagi wstępne	467
22.3.2. Przedmiotowe ograniczenia egzekucji	468
22.3.3. Egzekucja przez zarząd przymusowy	468
22.3.4. Egzekucja przez sprzedaż przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego	472

Rozdział 23

Egzekucja w celu zniesienia współwłasności nieruchomości w drodze

sprzedazy publicznej	476
23.1. Ogólna charakterystyka	476
23.2. Przebieg egzekucji	477

Rozdział 24

Egzekucja świadczeń alimentacyjnych	479
24.1. Cel egzekucji. Pojęcie świadczeń alimentacyjnych	479
24.2. Odrębności egzekucji	479
24.3. Fundusz alimentacyjny	482
24.4. Odpowiedzialność pracodawcy dłużnika alimentacyjnego	483
24.5. Odpowiedzialność karna dłużnika alimentacyjnego	483

Bibliografia	485
---------------------------	------------

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

- EKPC** – Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie dnia 4.11.1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.)
- k.c.** – ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2018 r. poz. 1025 ze zm.)
- k.k.** – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2018 r. poz. 1600)
- k.k.s.** – ustawa z 10.09.1999 r. – Kodeks karny skarbowy (Dz.U. z 2018 r. poz. 1958 ze zm.)
- k.k.w.** – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. z 2018 r. poz. 652)
- k.m.** – ustawa z 18.09.2001 r. – Kodeks morski (Dz.U. z 2018 r. poz. 2175 ze zm.)
- Konstytucja RP** – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze sprost. i zm.)
- k.p.** – ustawa z 26.06.1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2018 r. poz. 917 ze zm.)
- k.p.c.** – ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2018 r. poz. 1360 ze zm.)
- k.p.k.** – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2018 r. poz. 1987)
- k.r.o.** – ustawa z 24.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2017 r. poz. 682 ze zm.)
- k.s.h.** – ustawa z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2019 r. poz. 505 ze zm.)
- k.w.h.** – ustawa z 6.07.1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz.U. z 2018 r. poz. 1916 ze zm.)
- o.p.** – ustawa z 29.08.1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2018 r. poz. 800 ze zm.)
- p.p.s.a.** – ustawa z 30.08.2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. z 2018 r. poz. 1302 ze zm.)
- pr. bank.** – ustawa z 29.08.1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. z 2018 r. poz. 2187 ze zm.)
- pr. rest.** – ustawa z 15.05.2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz.U. z 2019 r. poz. 243 ze zm.)

- pr. spół.** – ustawa z 16.09.1982 r. – Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2018 r. poz. 1285 ze zm.)
- pr. up.** – ustawa z 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz.U. z 2019 r. poz. 498 ze zm.)
- r.c.k.** – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 30.11.2018 r. w sprawie czynności Krajowej Rady Komorniczej umożliwiających komornikom prowadzenie egzekucji na podstawie elektronicznego tytułu wykonawczego oraz czynności komornika dokonywanych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego w postępowaniu egzekucyjnym (Dz.U. poz. 2372)
- r.e.g.** – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 29.07.2016 r. w sprawie przeprowadzenia egzekucji grzywn i kar pieniężnych orzeczonych w postępowaniu cywilnym, a także kosztów sądowych w sprawach cywilnych, przysługujących Skarbowi Państwa (Dz.U. poz. 1227 ze zm.)
- r.e.k.w.** – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 6.10.2016 r. w sprawie czynności sądu związanych z nadawaniem klauzuli wykonalności elektronicznym tytułom egzekucyjnym oraz sposobu przechowywania i posługiwania się elektronicznymi tytułami wykonawczymi (Dz.U. poz. 1739)
- rozporządzenie nr 805/2004** – rozporządzenie (WE) nr 805/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady nr 805/2004 z 21.04.2004 r. w sprawie utworzenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego dla roszczeń bezspornych (Dz.Urz. UE L 143, s. 15, ze zm.)
- rozporządzenie nr 1896/2006** – rozporządzenie (WE) Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1896/2006 z 12.12.2006 r. ustanawiające postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty (Dz.Urz. UE L 399/, s. 1, ze zm.)
- rozporządzenie nr 861/2007** – rozporządzenie (WE) nr 861/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z 11.07.2007 r. ustanawiające europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń (Dz.Urz. UE L 199, s. 1, ze zm.)
- rozporządzenie nr 4/2009** – rozporządzenie Rady (WE) nr 4/2009 z 18.12.2008 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych (Dz.Urz. UE L 7, s. 1, ze zm.)
- rozporządzenie nr 1215/2012** – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z 12.12.2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. UE L 351, s. 1, ze zm.)
- rozporządzenie nr 606/2013** – rozporządzenie Parlamentu i Rady (UE) nr 606/2013 z 12.06.2013 r. w sprawie wzajemnego uznawania środków ochrony w sprawach cywilnych (Dz.Urz. UE L 181, s. 4)
- r.u.s.p.** – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 23.12.2015 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz.U. poz. 2316 ze zm.)
- u.b.f.g.** – ustawa z 10.06.2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (Dz.U. z 2017 r. poz. 1937 ze zm.)
- u.e.r.** – ustawa z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2018 r. poz. 1270 ze zm.)
- u.k.k.** – ustawa z 28.02.2018 r. o kosztach komorniczych (Dz.U. poz. 770 ze zm.)
- u.k.s.** – ustawa z 22.03.2018 r. o komornikach sądowych (Dz.U. poz. 771 ze zm.)

u.k.s.c.	– ustawa z 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 300 ze zm.)
u.k.s.e.	– ustawa z 29.08.1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. z 2018 r. poz. 1309 ze zm.)
u.o.i.f.	– ustawa z 29.07.2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz.U. z 2018 r. poz. 2286 ze zm.)
u.o.p.l.	– ustawa z 21.06.2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz.U. z 2018 r. poz. 1234 ze zm.)
u.p.e.a.	– ustawa z 17.06.1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz.U. z 2018 r. poz. 1314 ze zm.)
u.s.m.	– ustawa z 15.12.2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz.U. z 2018 r. poz. 845 ze zm.)
u.s.p.	– ustawa z 27.07.2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2019 r. poz. 52 ze zm.)
u.s.u.s.	– ustawa z 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2019 r. poz. 300 ze zm.)
ustawa o NBP	– ustawa z 29.08.1997 r. o Narodowym Banku Polskim (Dz.U. z 2017 r. poz. 1373 ze zm.)
ustawa o SN	– ustawa z 8.12.2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2018 r. poz. 5 ze zm.)
u.w.l.	– ustawa z 24.06.1994 r. o własności lokali (Dz.U. z 2019 r. poz. 737)
u.z.r.	– ustawa z 6.12.1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (Dz.U. z 2018 r. poz. 2017 ze zm.)

Czasopisma i wydawnictwa promulgacyjne

AUŁ	– Acta Universitatis Lodziensis
AUW	– Acta Universitatis Wratislaviensis
Dz.U.	– Dziennik Ustaw
Dz.Urz.	– Dziennik Urzędowy
EPS	– Europejski Przegląd Sądowy
Mon. Praw.	– Monitor Prawniczy
NP	– Nowe Prawo
OSN	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego
OSNC	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna
OSNCP	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna oraz Izba Administracyjna, Pracy
OSNPG	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Wydawnictwo Prokuratury Generalnej
OSP	– Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPiKA	– Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
OTK-A	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego – Seria A
Pał.	– Palestra
PB	– Prawo Bankowe
PE	– Problemy Egzekucji
PES	– Problemy Egzekucji Sądowej
PS	– Przegląd Sądowy

PiP	– Państwo i Prawo
PPC	– Polski Proces Cywilny
PPE	– Przegląd Prawa Egzekucyjnego
PPPM	– Problemy Prawa Prywatnego Międzynarodowego
PS	– Przegląd Sądowy
Rej.	– Rejent
SC	– Studia Cywilistyczne
ZNUJ	– Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego
ZNUŁ	– Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego

Instytucje

SA	– Sąd Apelacyjny
KRK	– Krajowa Rada Komornicza
MS	– Minister Sprawiedliwości
NBP	– Narodowy Bank Polski
RM	– Rada Ministrów
SN	– Sąd Najwyższy

PRZEDMOWA

W ostatnich latach nastąpiły w Polsce zasadnicze przemiany polityczne i gospodarcze. Rozwojowi gospodarki rynkowej towarzyszył intensywny rozwój działalności kredytowej. W rezultacie tych przemian wzrosło istotnie znaczenie egzekucji sądowej jako niezbędnego instrumentu procesowego mającego na celu ochronę praw podmiotowych. W latach tych nastąpił również wzrost ogólnego zainteresowania postępowaniem egzekucyjnym w sprawach cywilnych. Świadczą o tym zarówno liczne zmiany prawa regulującego to postępowanie, czyli prawa egzekucyjnego, jak i znaczny wzrost liczby wypowiedzi Sądu Najwyższego i Trybunału Konstytucyjnego poświęconych wykładni tego prawa. Obserwujemy też duże zainteresowanie problematyką prawa egzekucyjnego w literaturze prawa postępowania cywilnego.

Egzekucja sądowa stała się w ostatnich latach poważnym problemem społecznym. W środkach masowego przekazu pojawiają się wypowiedzi publicystyczne, wykazujące najczęściej, niestety, brak znajomości elementarnych zasad rządzących sądowym postępowaniem egzekucyjnym. Towarzyszą temu niejednokrotnie publiczne wypowiedzi czołowych polityków o odmowie wykonania prawomocnego wyroku sądowego oraz uliczne demonstracje urządzone w obronie osób lekceważących takie wyroki. Przyczynia się to niewątpliwie do kształtowania społecznie niewłaściwych wzorców zachowań i postaw, lekceważenia prawa i wymiaru sprawiedliwości. Zjawiskom takim przeciwdziałać może m.in. pogłębiona znajomość prawa egzekucyjnego i wartości, którym ono służy.

Poznanie prawa egzekucyjnego, jego idei i złożań powinno służyć również ustawodawcy w nadawaniu sądowemu postępowaniu egzekucyjnemu najbardziej optymalnego kształtu legislacyjnego. Jest to konieczne nie tylko ze względu na skuteczność egzekucji, niezbędnej do właściwej ochrony praw wierzyciela, ale także na potrzebę ochrony praw dłużnika oraz osób trzecich. W trybie postępowania egzekucyjnego dochodzi bowiem do silnej ingerencji organów egzekucyjnych w sferę konstytucyjnie chronionych praw i wolności człowieka i obywatela.

Akty prawne normujące postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych są nowelizowane najczęściej w okresach społecznej krytyki niskiej efektywności egzekucji są-

dowej. Podjęte w tym zakresie wysiłki legislacyjne nie zawsze przynoszą oczekiwane rezultaty. Jest to zrozumiałe, jeżeli ma się na uwadze fakt, że zasadniczym czynnikiem decydującym o skuteczności egzekucji sądowej jest stan majątkowy dłużnika. Najdoskonalszy system prawa egzekucyjnego i najlepiej zorganizowany system organów egzekucyjnych nie będzie miał oczekiwanych efektów, jeżeli dłużnik nie dysponuje odpowiednim majątkiem. W sferze zobowiązań umownych powinno to zmuszać do starannego doboru kontrahentów oraz właściwego zabezpieczenia wierzytelności.

Książka ukazuje aktualny zarys sądowego postępowania egzekucyjnego w sprawach cywilnych. Wskazane zostały możliwie wyczerpująco przepisy regulujące postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych. Dotyczy to zarówno przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, ustawy o komornikach sądowych, ustawy o kosztach komorniczych oraz innych ustaw, jak i przepisów wykonawczych. Powinno to ułatwić studia nad prawem egzekucyjnym przez sięganie do właściwych przepisów. Powiązania pomiędzy niektórymi zagadnieniami zostały zaznaczone przez odesłanie do innych, odpowiednich fragmentów książki.

Część pierwsza

ZAGADNIENIA OGÓLNE

Rozdział 1

UWAGI WSTĘPNE

1.1. Pojęcie i cel egzekucji oraz postępowania egzekucyjnego

Głównym celem postępowania cywilnego jest realizacja norm prawa cywilnego. Osiągnięcie tego celu nie zawsze jest możliwe w rozpoznawczym stadium postępowania cywilnego (procesie, postępowaniu nieprocesowym). Postępowanie rozpoznawcze ma zasadniczo na celu ustalenie istnienia lub nieistnienia normy prawnej indywidualno-konkretnej. Do urzeczywistnienia niektórych norm prawnych nie wystarczy ich ustalenie w postępowaniu rozpoznawczym, lecz konieczne jest ponadto zastosowanie się do ich treści. Dotyczy to norm nakazujących i zakazujących, czyli nakładających na dany podmiot obowiązek określonego zachowania, z wyjątkiem norm nakazujących złożenie oznaczonego oświadczenia woli, których urzeczywistnienie następuje przez ich kształtujące ustalenie (art. 64 k.c., art. 1047 k.p.c.).

W uwagach dotyczących realizacji norm prawnych mamy na względzie normy o charakterze indywidualno-konkretnym. Norma tego rodzaju obejmuje swym działaniem podmioty indywidualnie oznaczone oraz stan faktyczny, który nie jest jedyne przyjętą w ustawie hipotezą, lecz stanem zaszłym w rzeczywistości. W przeciwieństwie do norm o charakterze generalno-abstrakcyjnym albo ogólnych, które występują w przepisach aktów normatywnych (np. w art. 222, 353, 415 k.c.), normy indywidualno-konkretne powstają wraz z powstaniem w rzeczywistości stanu faktycznego określonego w hipotezie danej normy ustawowej. Postępowanie cywilne służy ustaleniu i urzeczywistnieniu norm indywidualno-konkretnych¹.

Nałożony normą prawną obowiązek określonego zachowania się, czyli świadczenia, może polegać na daniu pieniędzy lub innej rzeczy (*dare*), wykonaniu określonej

¹ Por. J. Wróblewski, *Norma generalna i norma indywidualna*, ZNUŁ, „Nauki Humanistyczno-Społeczne”, seria I, Łódź 1962, z. 23, s. 3 i n.; W. Broniewicz, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 2008, s. 30 i n.; L. Morawski, *Wstęp do prawoznawstwa*, Toruń 2004, s. 60 i n.

czynności (*facere*), zaniechaniu pewnej czynności lub nieprzeszkadzaniu czynności drugiego podmiotu (*non facere, pati*)². Podporządkowanie się takiemu obowiązкови powinno nastąpić przez dobrowolne spełnienie świadczenia. W przeciwnym wypadku zachodzi konieczność przymusowego urzeczywistnienia wspomnianej normy prawnej w drodze egzekucji.

Urzeczywistnienie normy prawnej w takim trybie jest możliwe po uprzednim ustaleniu jej istnienia w odpowiednim akcie, który w najwyższym stopniu daje pewność, że ustalona nim norma prawa, nakładająca obowiązek świadczenia, rzeczywiście istnieje. Akt taki nazywany jest w prawie egzekucyjnym **tytułem wykonawczym**. Stanowi on podstawę egzekucji (art. 776 k.p.c.). Wyjątkowo podstawą egzekucji może być **tytuł egzekucyjny**. Tytuł wykonawczy i tytuł egzekucyjny powstają zazwyczaj w postępowaniu cywilnym; mogą powstać jednak w trybie pozasądowym (zob. rozdział 7).

Istotną cechą egzekucji jest **przymus**, będący atrybutem władzy państwowej. W nim zasadniczo wyraża się różnica między dobrowolnym spełnieniem przez dłużnika świadczenia należnego wierzycielowi a uzyskaniem tego świadczenia w drodze egzekucji.

Przymusowe urzeczywistnianie norm prawnych w drodze egzekucji należy do zadań państwa, które powołuje do tego odpowiednie organy, zwane organami egzekucyjnymi (np. art. 760¹, 761, 804, 818 k.p.c.), szczegółowo reguluje przebieg postępowania mającego na celu przeprowadzenie egzekucji, zwanego postępowaniem egzekucyjnym oraz zapewnia kontrolę procesową sądu nad czynnościami egzekucyjnymi.

Na podstawie uwag poczynionych na temat egzekucji można sformułować jej następującą definicję.

Egzekucja polega na zastosowaniu przez powołane do tego organy egzekucyjne przewidzianych prawem środków przymusu w celu uzyskania od dłużnika należnego wierzycielowi świadczenia ustalonego w odpowiednim akcie (tytułe wykonawczym albo tytule egzekucyjnym).

W nauce postępowania cywilnego zgodnie podkreśla się przydatność oraz duże walory jurydyczne egzekucji jako niezwyklego instrumentu prawno-procesowego w skutecznej realizacji norm prawnych. Egzekucja niesie jednak ze sobą dla dłużnika wiele niekorzystnych następstw, urastających często do poważnych problemów życio-

² Podział ten, stanowiący pewną reminiscencję podziału wywodzącego się z prawa rzymskiego, znajduje swoje uzasadnienie w prawie egzekucyjnym, które reguluje egzekucję świadczeń pieniężnych (art. 844–1022 k.p.c.), wydanie ruchomości albo innej rzeczy (art. 1041–1046 k.p.c.), wykonanie określonej czynności (art. 1049–1050 k.p.c.), zaniechanie pewnej czynności lub nieprzeszkadzanie czynności wierzyciela (art. 1051 k.p.c.).

wych i społecznych. Charakterystyczny dla egzekucji element przymusu powoduje, że w zakresie stosunków cywilnoprawnych jest ona jedną z najdalej idących sankcji prawnych. Zaznaczyć przy tym wypada, że egzekucja w postępowaniu cywilnym nie jest konieczna jak kara w postępowaniu karnym, gdyż dłużnik może zawsze jej uniknąć, spełniając dobrowolnie świadczenie, do którego jest zobowiązany.

Niezbędne do zaspokojenia roszczeń wierzyciela zastosowanie przewidzianych prawem środków przymusu wiąże się z silną ingerencją organów egzekucyjnych w zagwarantowaną przepisami Konstytucji RP sferę wolności i praw człowieka i obywatela. Dotyczy to w szczególności prawa do nietykalności i wolności osobistej, prawa do nienaruszalności mieszkania, prawa własności i innych praw majątkowych oraz wolności działalności gospodarczej. W związku z tym dyspozycja środkami przymusu przez organy egzekucyjne musi być ustawowo ściśle określona. Podstawowe znaczenie w tym zakresie ma kwestia prawnej regulacji przesłanek, od których zależy wszczęcie i przeprowadzenie egzekucji. Chodzi przy tym o eliminację niebezpiecznej dowolności w zakresie stosowania środków przymusu, a tym samym zapewnienie dłużnikowi ochrony przed nieuzasadnioną w świetle prawa egzekucją. Nabiera to szczególnego znaczenia w tych systemach prawa procesowego, w których – podobnie jak w systemie prawa polskiego – nastąpiło dość znaczne odgraniczenie postępowania egzekucyjnego od postępowania rozpoznawczego oraz ustrojowo-organizacyjne wyodrębnienie i usamodzielnienie organów egzekucyjnych, które stosownie do ich funkcji uwolnione zostały od zadań jurysdykcyjnych. Wszystkie te potrzeby zaspokaja **postępowanie egzekucyjne, które można określić jako ogół prawnie zorganizowanych czynności związanych z egzekucją.**

W świetle postanowień Kodeksu postępowania cywilnego należy wyróżnić postępowanie egzekucyjne w szerszym i ścisłym znaczeniu. **Postępowanie egzekucyjne w szerszym znaczeniu** oznacza całość materii uregulowanej w części trzeciej Kodeksu, obejmującej zarówno postępowanie o nadanie tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności, jak i postępowanie mające na celu przeprowadzenie egzekucji oraz postępowanie dotyczące podziału sumy uzyskanej z egzekucji. Natomiast **postępowanie egzekucyjne w ścisłym znaczeniu** oznacza jedynie postępowanie mające na celu przeprowadzenie egzekucji, na określenie którego w doktrynie używany jest termin „właściwe postępowanie egzekucyjne”. Przepisy Kodeksu postępowania cywilnego posługują się pojęciem postępowania egzekucyjnego najczęściej w znaczeniu ścisłym.

Postępowanie egzekucyjne i egzekucja to dwa podstawowe pojęcia sądowego prawa egzekucyjnego. Rozróżnienie tych pojęć w Kodeksie postępowania cywilnego nie zostało jednak przeprowadzone z pełną konsekwencją. Większość przepisów tego Kodeksu zachowuje należyłą dystynkcję między pojęciem egzekucji a pojęciem postępowania egzekucyjnego. Obserwujemy jednak niestety zwiększającą się liczbę przepisów Kodeksu używających tych pojęć w sposób zamienny. W rezultacie po-

Andrzej Marciniak – profesor doktor habilitowany nauk prawnych; profesor zwyczajny Uniwersytetu Łódzkiego; kierownik Katedry postępowania cywilnego II na Wydziale Prawa i Administracji UŁ; przewodniczący Rady Naukowej Ośrodka Naukowo-Szkoleniowego przy Krajowej Radzie Komorniczej w Warszawie; autor wielu publikacji z zakresu postępowania cywilnego, w tym zwłaszcza postępowania egzekucyjnego.

Autor ukazuje aktualny zarys sądowego postępowania egzekucyjnego w sprawach cywilnych. W sposób usystematyzowany omawia regulacje prawne dotyczące tego postępowania – zarówno przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, jak i innych aktów oraz przepisów wykonawczych. Uwzględnione zostały zmiany ustawodawcze dokonane m.in. ustawami o komornikach sądowych oraz o kosztach komorniczych.

Autor omówił m.in. uregulowania dotyczące:

- statusu publicznoprawnego komornika sądowego,
- zasad prowadzenia działalności egzekucyjnej i odpowiedzialności odszkodowawczej komornika,
- poszukiwania majątku dłużnika,
- egzekucji z ruchomości i nieruchomości,
- zawieszenia i umorzenia postępowania egzekucyjnego oraz
- zmiany dotychczasowego systemu finansowania egzekucji sądowej.

Przedstawił ponadto nowe instytucje sądowego postępowania egzekucyjnego w sprawach cywilnych związane z rozwojem prawa europejskiego w zakresie egzekucji w sprawach transgranicznych. W książce powołano orzecznictwo Sądu Najwyższego i Trybunału Konstytucyjnego oraz przedstawiono poglądy doktryny.

Książka jest przeznaczona dla prawników praktyków, a także komorników, doradców podatkowych, pracowników administracji oraz firm zajmujących się egzekucyjnym dochodzeniem należności. Zainteresuje także studentów, aplikantów oraz doktorantów kierunków prawniczych.

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01
ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL
WWW.PROFINFO.PL

